

23.05.2025

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2024/1895
Toplantı Tarihi/Sayısı : 06.05.2025/243
Karar Numarası : 2025/291
Başvuran : M.K.G.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURU KONUSU

1. Başvuru; engelli Ankarakart başvurularında kart bedeli olarak 65 TL, kayıp ve kırık kart işlem bedeli olarak 130 TL ücret ödenmesi zorunluluğu bulunmasının engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Kişiselleştirilmiş akıllı ulaşım kartı olan Ankarakart için engellilerden ilk başvuruda kart bedeli olarak 65 TL, kayıp ya da kırık kart işlemleri için de işlem bedeli olarak 130 TL ücret alındığını,

b. Ulaşım haklarını etkin ve eksiksiz kullanabilmeleri için Ankarakart başvurularında engellilerden kart bedeli ile kayıp ya da kırık kart işlemlerinde işlem bedelinin alınmaması gerektiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından sunulan görüşte özetle:

a. 2/8/2013 tarihli ve 28726 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 6495 sayılı Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun gereği sağlık kurulu raporu ile %40 ve üzerinde engelli olduğunu belgeleyen Türk vatandaşları için serbest biniş yapabilecekleri kişiselleştirilmiş akıllı ulaşım kartı verildiği,

b. 5/3/2024 tarihinde yüklenici firma ile aralarında Elektronik Ücret Toplama Sistemi Ana Bayilik, Sunucu Hizmeti ve Teknik Servis İşletme Sözleşmesi akdedildiği, ilgili sözleşmenin 5.1.2.4 hükmü gereğince Ankarakartların yüklenici tarafından temin edileceği, yüklenici tarafından formatlanacağı ve formatlanan kartların yüklenicinin anlaşmasını yaptığı bayiler aracılığıyla vatandaşlara satılacağı, mevcut Ankarakart satış fiyatlarının her yılın ilk günü itibarıyla minimum yıllık Tüfe+Üfe/2 oranında olacak şekilde İdarenin onayıyla arttırılacağı,

c. Kayıp ya da kırık kart işlemleri için alınan ücretin, toplu taşıma kartlarını her ne sebepten olursa olsun kaybedenlerden kart bedelinin iki katı ücret alınması yönündeki Ankara Büyükşehir Belediyesi Meclisinin 12/9/2014 tarihli ve 1638 sayılı kararı kapsamında belirlendiği ifade edilmiştir.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

4. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın “*Kanun önünde eşitlik*” başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir ... Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz ... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.”

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun “*Tanımlar*” başlıklı 2'nci maddesinin ilgili hükümleri şöyledir:

“(1) Bu Kanunun uygulanmasında; ... d) Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi, e) Dolaylı ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda, bu Kanunda sayılan ayrımcılık temelleriyle bağlantılı olarak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından nesnel olarak haklılaştırılamayan dezavantajlı bir konuma sokulmasını, f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi ... i) Makul düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri ifade eder.”

6. 6701 sayılı Kanun'un “*Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı*” başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

“(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır ... (4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.”

7. Mezkûr Kanun'un “*Ayrımcılık türleri*” başlıklı 4'üncü maddesi şöyledir:

“(1) Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: ... ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık ... f) Makul düzenleme yapmama”

8. Kanun'un “*Ayrımcılık yasağının kapsamı*” başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

“(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel

kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür... ”

9. Kanun’un “Kurumun görevleri” başlıklı 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, “ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmekle görevli olduğu” düzenlenmiştir.

10. Kanun’un “İspat yükü” başlıklı 21’inci maddesi şöyledir:

“Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.”

11. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in “Başvuru hakkı” başlıklı 30’uncu maddesi şöyledir:

“(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerinin, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen her gerçek veya tüzel kişi, ayrımcılık yasağı ihlaliinden zarar gördüğü iddiası ile Kuruma başvurma hakkına sahiptir...”

12. Mezkûr Yönetmelik’in “Başvurunun konusu” başlıklı 31’inci maddesi şöyledir:

“Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında cinsiyet, ırk, renk, din, dil, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasağı ihlalleri başvurunun konusunu oluşturur.”

13. Yönetmelik’in “Ön incelemenin yapılması” başlıklı 48’inci maddesi şöyledir:

“(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; ... d) Kuruma başvurmadan önce Kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin ilgili taraftan talep edilip edilmediği yönlerinden incelenir...”

14. Yönetmelik’in “Karar türleri” başlıklı 65’inci maddesi şöyledir:

“(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

15. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası, "Ayrımcılık yasağı ihlalinin zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir." hükmünü haizdir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında "İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan da başvuruları kabul edebilir." hükmü yer almaktadır. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Başvuran, Başkent153 Vatandaş Başvuru Portalı üzerinden muhatap Belediyeye yaptığı başvuruya ilişkin belgeleri dosyaya eklemiştir. Bu kapsamda başvuranın ayrımcılık yasağının ihlali niteliğinde olduğunu iddia ettiği uygulamanın düzeltilmesi için muhatap Belediyeye başvurduğu; muhatap Belediyenin başvuranın talebini reddettiği değerlendirilmiş olup başvurunun esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olduğu sonucuna varılmıştır.

16. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde de özel olarak düzenlenmektedir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 2'nci maddesi şöyledir: "Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir." Birleşmiş Milletler (BM) Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin (MSHS) 2'nci maddesine göre "Herkes yasalar önünde eşittir ve hiçbir ayrım gözetilmeksizin yasalarca eşit derecede korunur. Bu bakımdan yasalar her türlü ayrımı yasaklayacak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka fikir, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statüler gibi her bağlamda ayrımcılığa eşit ve etkili korumayı temin edecektir." Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre ise "Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."

17. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak şeklinde tanımlanmıştır (AİHM, Willis/Birleşik Krallık, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48; AİHM, Okpizs/Almanya, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). AİHM'e göre, farklı muamele, nesnel ve makul bir gerekçeye sahip değilse yani meşru bir amaç gütmüyorsa veya muamele kapsamında kullanılan araçlar ile gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmuyorsa ayrımcı bir nitelik kazanmaktadır (AİHM, Mazurek/Fransa, B. No: 34406/97, 1/5/2020, para. 48).

18. Anayasa Mahkemesine (AYM) göre, Anayasa'nın 10'uncu maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi Anayasa'da güvence altına alınan hak ve özgürlüklerden yararlanılırken nesnel ve haklı bir neden

olmaksızın aynı veya benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelede bulunulmasını yasaklamaktadır. Nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılmayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilir (AYM, Nuriye Arpa, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58).

19. Anayasa'nın 10'uncu maddesi ve 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde, kişilerin hukukten tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşit muamele görme hakkı güvence altına alınırken, 6701 sayılı Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaklanmıştır.

20. Başvuruya konu olayda başvuran, Ankara ilinde toplu taşıma hizmetlerinden yararlanmak için kullanılan kişiselleştirilmiş akıllı ulaşım kartı Ankarakart başvurularında engellilerden kart bedeli olarak 65 TL ve kayıp ya da kırık kart işlem bedeli olarak 130 TL ücret alındığını, engellilerin ulaşım hizmetlerinden tam ve etkin yararlanabilmesi için bu ücretlerin engellilerden alınmaması gerektiğini ileri sürmektedir.

21. 6701 sayılı Kanun'a göre engellilik; *"fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etki katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenmek"* olarak tanımlanmıştır. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Tanımlar"* başlıklı 3'üncü maddesinde engellilik durumu; *"bireyin engelliliğini ve engellilikten kaynaklanan özel gereksinimlerini, uluslararası yöntemleri temel alarak belirleyen derecelendirmeler, sınıflandırmalar ve tanılamalar"*, *engelliliğe dayalı ayrımcılık ise; "siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlarda yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlama"* olarak ifade edilmiştir.

22. BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *"Ayrımcılık yapılmaması ve eşitlik"* başlıklı 5'inci maddesinde; *"Taraf Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve hukuktan eşit yararlanma hakkın sahip olduğunu kabul eder. Taraf Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır. Taraf Devletler eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tüm adımları atar. Engellilerin fiili eşitliğini hızlandırmak veya sağlamak için gerekli özel tedbirler işbu Sözleşme amaçları doğrultusunda ayrımcılık olarak nitelendirilmez."* ifadeleriyle engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaklanmış, devletlerin bu konudaki yükümlülüğü açıkça düzenlenmiştir. 6701 sayılı Kanun, EHİS ve 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ile benzer biçimde, *"Engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeleri"* ifade eden

makul düzenlemelerin yapılması gerektiği hususun düzenlemiş ve bu yükümlülüğe uymamanın bir ayrımcılık türü olduğu kabul edilmiştir.

23. Somut olayda başvuranın iddialarına karşılık muhatap Belediye tarafından sunulan görüş yazısında, Engellilik Sağlık Kurulu Raporu ile %40 ve üzerinde engelli olduğunu belgeleyen Türk vatandaşları için serbest biniş yapabilecekleri kişiselleştirilmiş akıllı ulaşım kartı verildiği, 5/3/2024 tarihinde yüklenici firma ile muhatap Belediye arasında Elektronik Ücret Toplama Sistemi Ana Bayilik, Sunucu Hizmeti ve Teknik Servis İşletme Sözleşmesi akdedildiği, anılan sözleşmenin 5.1.2.4 hükmü gereğince akıllı ulaşım kartı olan Ankarakartların yüklenici tarafından temin edileceği, yüklenici tarafından formatlanacağı ve formatlanan kartların yüklenicinin anlaşmasını yaptığı bayiler aracılığıyla vatandaşlara satılacağı, mevcut Ankarakart satış fiyatlarının her yılın ilk günü itibariyle minimum yıllık Tüfe+Üfe/2 oranında olacak şekilde İdarenin onayıyla arttırılacağı belirtilmiştir. Kayıp ya da kırık kart işlemleri için alınan ücretin ise toplu taşıma kartlarını her ne sebepten olursa olsun kaybedenlerden kart bedelinin iki katı ücret alınması yönündeki Ankara Büyükşehir Belediyesi Meclisinin 12/9/2014 tarihli ve 1638 sayılı Kararı kapsamında belirlendiği ifade edilmiştir.

24. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un "*Topluma dâhil olma*" başlıklı 4/B maddesi; "*Engellilerin toplumdaki tecrit edilmeleri ve ayrı tutulmaları önlenir. Engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda bağımsız olarak toplum içinde yaşamaları esas olup, özel bir yaşama düzenine zorlanamazlar. Engellilerin topluma dâhil olmaları ve toplum içinde yaşamaları amacıyla bireysel destek hizmetleri de dâhil olmak üzere ihtiyaç duydukları toplum temelli destek hizmetlerine erişimleri sağlanır.*" hükmünü içermektedir.

25. 8/1/2002 tarihli ve 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinin ikinci fıkrası "*(...) engelliler için sağlık kurulu raporuyla %40 ve üzerinde engelli olduğunu belgeleyen Türk vatandaşlarının kendileri, ağır engellilerin kendileri ile birlikte birden fazla olmamak üzere birlikte yolculuk ettikleri refakatçileri, demiryolları ve denizyollarının şehir içi ve şehirlerarası hatlarından, belediyelere, belediyeler tarafından kurulan şirketlere, birlik, müessese ve işletmelere veya belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs ya da şirketlere ait şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanırlar.*", sekizinci fıkrası, "*İkinci ve üçüncü fıkra hükümleri kapsamında hizmet verecek toplu taşıma araçları, toplu taşıma hizmetlerinin kapsamı ile bu hizmetlerden ücretsiz ve indirimli yararlanmaya ilişkin usul ve esaslar, Maliye, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme, İçişleri, Çevre ve Şehircilik ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik bakanlıklarının görüşleri alınmak suretiyle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.*" hükümlerini haizdir. Bu kapsamda, ilgili kamu idaresi tarafından hazırlanan Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği, 4/3/2014 tarihli ve 28931 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

26. Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği'nin "*Tanımlar*" başlıklı 3'üncü maddesinin (d) bendine göre; "*Şehir içi toplu taşıma hizmetleri: Şehir içi kara ve deniz taşımacılığında taksi, taksi dolmuş, dolmuş, rekreatif, turistik ve servis amaçlı kullanılan araçlar hariç olmak üzere; demiryolları ve denizyollarının şehir içi hatlarında sunulan toplu insan*

ulaşımına yönelik hizmetler ile belediyelere, belediyeler tarafından kurulan şirketlere, birlik, müessese ve işletmelere veya belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs veya şirketlere ait olup da mevzuatına göre ayakta yolcu taşıyabilen araçlar ya da demiryolları ve denizyolları araçları kullanılmak suretiyle sunulan şehir içi toplu insan ulaşımına yönelik hizmetleri” ifade etmektedir. Anılan Yönetmelik’in “Ücretsiz seyahat hakkından yararlanacak kişiler” başlıklı 4’üncü maddesinin (b) ve (c) bentlerinde şehit yakınları, gaziler ve vazife malülleri ile yakınlarının, (d) bendinde devlet sporcularının, (e) bendinde ise engelliler için sağlık kurulu raporuyla % 40 ve üzerinde engelli olduğunu belgeleyen Türk vatandaşlarının kendileri ile ağır engellilerin ise kendileri ile birlikte birden fazla olmamak üzere beraber seyahat ettikleri refakatçilerinin şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz yararlanacakları hüküm altına alınmıştır.

27. Anılan mevzuat hükümleri doğrultusunda engelliler için şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz yararlanma hakkı, 5378 sayılı Kanun’un 4/B maddesi ve 4736 sayılı Kanun’un ilgili maddeleri doğrultusunda yetkili kamu idarelerince hazırlanan ve engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda bağımsız olarak topluma dahil olmalarının kolaylaştırılması amacıyla şehir içi toplu taşıma hizmetinin ücretsiz sağlanmasına yönelik düzenlemeleri içeren yönetmelikler çerçevesinde, bir pozitif ayrımcılık uygulaması olarak ve Anayasa’nın 65’inci maddesinde belirtilen devletin mali kaynaklarının yeterliliği göz önüne alınarak tanınmaktadır. (TİHEK, B.No: 2022/1190, 13/4/2023, para. 25)

28. Dosya kapsamında yapılan incelemede, Ankara ilinde şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden yararlanabilmek için “Ankarakart” olarak adlandırılan ve Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Ankara Elektrik Havagazı ve Otobüs İşletme Müessesesi (EGO Genel Müdürlüğü) Kuruluş Görev ve Çalışma Esaslarına İlişkin Yönetmelik’in “Tanımlar” başlıklı 4’ncü maddesinin (b) bendinde “Üzerine para değeri yüklenilebilen, yolculara ön ödeme ile seyahat hakları veren, güvenli, hızlı ve doğru işlem yapan bilgi yönetim sistemi” olarak tanımlanan akıllı ulaşım kartlarının kullanıldığı görülmüştür.

29. EGO Genel Müdürlüğünün resmi internet sitesinde (<https://www.ego.gov.tr/tr>) “Online İşlemler” bölümünde “Ankarakart İçin Başvuru Bilgileri” başlıklı sayfada “Öğrencilerin Ankarakart Başvurusu”, “Öğretmenlerin Ankarakart Başvurusu”, “65 Yaş Üstü İçin Ankarakart Başvurusu”, “62-65 Yaş İçin Ankarakart Başvurusu”, “Engelli Ankarakartı Başvurusu”, “Refakatli Engelli Ankarakartı Başvurusu”, “Emniyet Hizmetleri Sınıfının Ankarakart Başvurusu”, “Gazi ve Yakınlarının, Şehit Yakınlarının, Vazife Malulü ve Yakınlarının Ankarakart Başvurusu”, “Sarı Basın Kartı Sahiplerinin Ankarakart Başvurusu”, “Devlet Sporcularının Ankarakart Başvurusu”, “TÜİK için Ankarakart Başvurusu” şeklinde çeşitli gruplandırmalar yapılarak her bir grup için istenilen belgeler ile kart bedeli ve kayıp ya da kırık kart işlemleri için istenen ücretlere ilişkin tarifenin yayınlandığı görülmüştür. Yayınlanan tarife incelendiğinde “Engelli Ankarakartı” başvurularında, başvurulardan kart bedeli olarak 65 TL, kayıp ya da kırık kart işlem bedeli olarak ise 130 TL ücret alındığı anlaşılmaktadır. Öte yandan EGO Genel Müdürlüğünün resmi internet sitesinde “Gazi ve Yakınlarının, Şehit Yakınlarının, Vazife Malulü ve Yakınlarının Ankarakart Başvurusu” başlığı altındaki grup için “Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca Şehit Aileleri Gazi, Gazi Yakını, Vazife malulü, Vazife Malulü Yakınına verilen ücretsiz seyahat kartlarının ilgi (b) İdare Encümen Kararı doğrultusunda Kuruluşumuz Elektronik Ücret Toplama Sistemine entegrasyonu tamamlanmış olup, sorunsuz bir şekilde sistemimizde kullanılması nedeni

ile Kurumumuz tarafından Şehit Aileleri Gazi, Gazi Yakını, Vazife malulü, Vazife Malulü Yakınına verilen ücretsiz seyahat kartları makam talimatı ile kullanıma kapatılmıştır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca Şehit Aileleri Gazi, Gazi Yakını, Vazife malulü, Vazife Malulü Yakınına verilen ücretsiz seyahat kartları sistemimizde kullanılmaya devam edecektir.” ifadelerine, “Devlet Sporcularının Ankarakart Başvurusu” başlığı altındaki grup için ise “Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca verilen ücretsiz seyahat kartları sistemimizde kullanılmaya devam edecektir.” ifadelerine yer verildiği görülmüştür.

30. Bu kapsamda muhatap Belediyede 4736 sayılı Kanun uyarınca ücretsiz veya indirimli seyahat hakkına sahip gruplar arasında olan gazi ve yakınları, şehit yakınları, vazife malulü ve yakınları ile devlet sporcularının şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden faydalanmak için Ankarakart kullanması zorunluluğunun bulunmadığı, bu gruplarda yer alan kişilerin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca kendilerine verilen seyahat kartlarının, Ankara ilinde ücretsiz seyahat haklarını kullanabilmeleri için yeterli olduğu anlaşılmaktadır. Ancak 4736 sayılı Kanun kapsamında ücretsiz seyahat hakkına sahip gruplar arasında gösterilen engellilerin, şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden faydalanmak üzere kişiselleştirilmiş “Engelli Ankarakartı”na sahip olmalarının zorunlu kılındığı, “Engelli Ankarakart”larının da diğer Ankarakartlar gibi belirli bir ücret karşılığında engellilere verildiği; dolayısıyla Ankara ilinde engellilerin ücretsiz seyahat haklarından ancak belirli bir ücret karşılığında temin edilebilen kişiselleştirilmiş Ankarakart kullanmak sureti ile yararlanabilmelerinin mümkün olduğu anlaşılmaktadır.

31. Muhatap Belediyede 4736 sayılı Kanun kapsamında ücretsiz seyahat hakkına sahip gruplar arasında ücretsiz seyahat haklarını kullanabilme şekilleri bakımından yeknesak bir uygulamanın mevcut olmadığı; gazi ve yakınları, şehit yakınları, vazife malulü ve yakınları ile devlet sporcularının şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden faydalanmak için Ankarakart kullanması zorunluluğu bulunmazken engellilerin şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden faydalanmak için belirli bir ücret karşılığında temin edilen engelli Ankarakartı kullanması zorunluluğu bulunduğu ve bu durumun engelliler açısından farklı muamele oluşturduğu değerlendirilmektedir.

32. Farklı muamelenin ayrımcı bir karakter taşımadığının kabul edilebilmesi için bu muamelenin nesnel ve makul bir sebebe yani meşru bir amaca dayanması gerekmektedir. Bu kapsamda, somut olay bakımından muhatap Belediye tarafından engellilerin şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden faydalanmak için belirli bir ücret karşılığında temin edilen engelli Ankarakartı kullanmasının zorunlu kılınmasının meşru bir amaca dayanıp dayanmadığının incelenmesi gerekmektedir.

33. Engellilerin ve 4736 sayılı Kanun kapsamında ücretsiz veya indirimli seyahat hakkına sahip diğer grupların ücretsiz veya indirimli seyahat haklarını ne şekilde kullanacakları Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği’n “Ücretsiz veya indirimli seyahat hakkının kullanımı” başlıklı 6’ncı maddesinde düzenlenmiştir. İlgili düzenlemeye göre: “(1) Ücretsiz veya indirimli seyahat edebilmek için; a) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a), (b), (c), (ç) ve (d) bentleri kapsamındakiler için Bakanlık tarafından verilen Seyahat Kartı, b) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (e) bendi kapsamındakiler için Engelliler İçin Kimlik Kartı, engellilere kimlik kartı verilmesine ilişkin 19/7/2008 tarihli ve 26941 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Yönetmelik uyarınca verilmiş bulunan kimlik kartı, anılan Yönetmeliğin geçici 1 inci maddesinde sayılan engelliler için kimlik

kartı ile engel oranının yer aldığı nüfus cüzdanı ... kullanılır. (2) Toplu taşıma araçlarından ücretsiz veya indirimli yararlanma amacıyla birinci fıkrada belirtilen belgelerin ibraz edilmesi halinde, ücretsiz veya indirimli seyahat hakkı herhangi bir gerekçeyle engellenemez. (3) Kişiler, birinci fıkrada belirtilen belgeleri ibraz etmek suretiyle toplu taşıma araçlarından ücretsiz veya indirimli yararlandırılır. Toplu taşıma hizmetini sunan kurum ve kuruluşlar ile belediyeler, ücretsiz veya indirimli seyahat hakkının kullanılması ile ilgili kolaylaştırıcı tedbirler alır.”

34. Yukarıda zikredilen mevzuat hükümleri kapsamında engellilerin, 4736 sayılı Kanun ile kendilerine tanınan ücretsiz seyahat haklarını kullanabilmeleri için engelliler için kimlik kartı ya da engel oranının yer aldığı nüfus cüzdanını; ücretsiz seyahat hakkına sahip diğer gruplarda yer alan vatandaşların ise Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca kendilerine verilmiş seyahat kartlarını ibraz etmelerinin yeterli olduğu ve bu belgeleri ibraz etmeleri halinde ücretsiz seyahat haklarının herhangi bir gerekçe ile engellenemeyeceği açıkça düzenlenmiştir. Dolayısıyla hem engellilerin hem de ücretsiz ya da indirimli seyahat hakkına sahip diğer gruplarda yer alan vatandaşların şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanabilmeleri için dahil oldukları gruba göre engelliler için kimlik kartı, engel oranının yer aldığı nüfus cüzdanı ya da seyahat kartı dışında başka bir belgeye sahip olmalarının gerekmediği anlaşılmaktadır.

35. Bu bağlamda; muhatap Belediyede ücretsiz seyahat hakkına sahip gruplar arasında yer alan engellilere, ücretsiz seyahat haklarını kullanabilmek için kişiselleştirilmiş bir Ankarakart temin etme zorunluluğu bulunup bulunmaması bakımından, diğer gruplardan farklı bir muamelede bulunularak belirli bir ücret karşılığında temin edilen bir Ankarakarta sahip olma zorunluluğu öngörülmesinde herhangi bir meşru amacın bulunmadığı; bilakis engelliler için getirilen bu zorunluluğun, Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinde yer alan ücretsiz seyahat hakkının kullanım şekline ilişkin düzenlemeye aykırılık teşkil ettiği ve ayrımcı nitelikte olduğu değerlendirilmektedir.

36. Engellilerin ulaşım hizmetlerinden bağımsız ve erişilebilir bir şekilde yararlanabilmelerinin, yalnızca bir kolaylaştırma değil; aynı zamanda hukuki bir yükümlülüğün gereği olduğu ve herhangi bir gerekçeyle kısıtlanmaması gerektiği açıktır. (TİHEK, B.No.2024/2520, 26/3/2025, para. 28). Bu doğrultuda engellilerin ulaşım haklarından tam ve etkin şekilde yararlanabilmeleri için muhatap Belediyede gazi ve yakınları, şehit yakınları, vazife malulü ve yakınları ile devlet sporcuları için seyahat kartlarının elektronik ücret toplama sistemine entegre edilerek tamamlandığı anlaşılan uyum sürecinin, engelliler için de yürütülerek uygulamada yeknesaklığın ve anılan mevzuat hükümlerine uyumun sağlanması gerektiği değerlendirilmektedir.

37. Netice itibarıyla; 4736 sayılı Kanun kapsamında ücretsiz seyahat hakkına sahip olan engellilerin, bu haklarını kullanmak için Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde gösterilen belgelerden birini ibraz etmelerinin yeterli olduğu, ayrıca bir belge sunma zorunluluklarının bulunmadığı, ancak muhatap Belediyede engellilerin ücretsiz seyahat haklarını kullanabilmeleri için belirli bir ücret karşılığında engelli Ankarakartı temin etmelerinin zorunlu kılındığı, muhatap Belediyede engellilerin ücretsiz seyahat haklarını kullanabilmeleri için İlgili Yönetmeliğinin 6'ncı maddesine aykırı olacak şekilde ücret karşılığı bir belge temin etme zorunluluğunun bulunmasının engellilik temelinde ayrımcılık yasasını ihlal ettiği kanaatine varılmıştır.

38. Somut olayda engellilik temelinde ayrımcılık yasağı ihlalinin etki ve sonucunun ağırlığı ve ayrımcılık yasağı kapsamında korunmak istenen kamusal menfaat ile ihlal iddiasına muhatap Belediyenin mali gücü ve güçlü hukuki konumu göz önünde bulundurularak ihlal konusu olayla ilgili muhatap Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığına üst sınırdan idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Muhatap Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı hakkında 204.285,00 TL (İkiYüzDörtBinİkiYüzSeksenBeş TL) İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

6/5/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Av. Alişan TIRYAKI
II. Başkan
(İzinli)

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi
Ünal SADE
Kurul Üyesi
(İzinli)

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi